Qualificació o especulació

RICARD PIÉ / MARIA GOULA

El projecte d'un camp de golf, actualment, s'interpreta, o com una iniciativa per a qualificar un territori, o com una proposta especulativa que, sota la disfressa del respecte al medi i al paisatge, amaga una operació immobiliària en un espai rural que caldria protegir.

Aquest dilema es planteja de manera repetida, sobretot en el camp del turisme. La construcció de ports esportius, les propostes de parcs temàtics, o fins i tot, les iniciatives de centres sociosanitaris dirigits a la gent gran es presenten, pels seus defensors, com a operacions alternatives al turisme de sol i platja, i pels seus detractors, com l'excusa per malmetre paisatges, costa o territoris interiors que fins a aquests moments havien quedat al marge de l'especulació.

Els camps de golf, una de les operacions de moda, aixequen les mateixes sospites, sobretot perquè plantegen greus problemes d'implantació paisatgística i ambiental, dubtes sobre la seva sostenibilitat i prejudicis socials per la seva exclusivitat.

Algunes administracions autonòmiques i municipals han establert certes regles per a ordenar aquestes iniciatives. Per exemple han fixat el nombre de camps perquè s'incloguin en un sistema en el qual cada instal·lació no sigui aïllada, sinó la peça d'un circuit. També s'ha regulat l'aprofitament urbanístic utilitzat per finançar els camps, o s'ha exigit la utilització d'aigua reciclada. I, molt excepcionalment, alguna administració ha intervingut per a obrir aquest tipus d'instal·lacions a uns usuaris menys exclusius.

Per a les persones desconeixedores d'aquest joc i de les seves implicacions territorials, una visita turística al St. Andrews Fife d'Escòcia, el primer camp del món, que ja apareix reproduït el 1798 en els gravats de l'època, constitueix tota una sorpresa. Uns terrenys lleugerament ondulats de sorra i matoll de l'estuari del riu Eden, amb 6.359 metres de recorregut, i de forma lineal, que no es presenta com un espai creat de manera artificial per jugar al golf, sinó com un territori natural que ha acollit i ha gestat aquest joc. Un camp públic, amb un vell edifici social per on passeja la població i on el golf apareix com una activitat que usa el paisatge. És cert que els camps de golf estàndard són una segona derivada d'aquest, la traducció americana del *link* escocès que inventen la topografia i que recreen el paisatge. El Club de Golf d'Augusta National, a l'estat de Georgia, als Estats Units, inaugurat el 1904, amb un recorregut de 6.283 metres, de forma compacta, és el paradigma i el referent d'aquesta idea: un territori inventat, amb grans extensions de gespa impecable, que fa del paisatge un jardí cuidat, quasi immaculat.

"Els camps de golf es formulen a l'americana, s'acompanyen d'operacions immobiliàries i, per acabar-ho d'adobar, el joc esdevé més un signe d'estatus social que un esport."

ARXIU / RAFA GIL

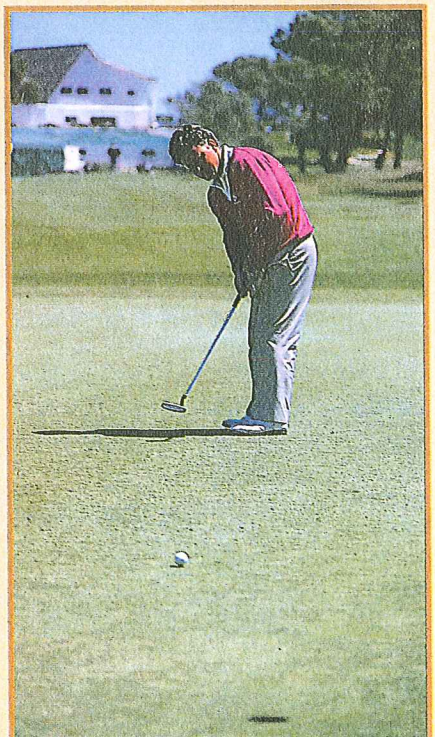

Inicialment el golf era aquell esport que buscava el passeig per a desplegar un joc en un medi amb geometries pròpies, on la naturalesa és l'escenari de l'activitat. Actualment ha esdevingut la seqüència artificialitzada d'un paisatge que se sostreu del seu medi primigeni per a presentar-se idíl·licament.

Hi ha molt poques alternatives a aquest model, perquè el joc estandarditzat segons el model americà apareix com una pràctica absolutament estranya en un territori com el mediterrani, on aquell model violenta amb la seva artificialitat el medi propi. La professora Rosa Barba, amb el seu grup de recerca, va dirigir l'any 1995 un estudi per als Cabildos de Gran Canària i Tenerife que buscava oferir alguns criteris per a implantar camps en aquelles illes atlàntiques.

El treball s'adscrivia a una línia crítica; recordava el caràcter que tenien les formes de joc dels escocesos i la seva capacitat d'adaptar-se –si calia, jugaven amb boles vermelles sobre la neu–. Finalment es preguntava sobre el sentit de la importació del model americà i plantejava

EFE

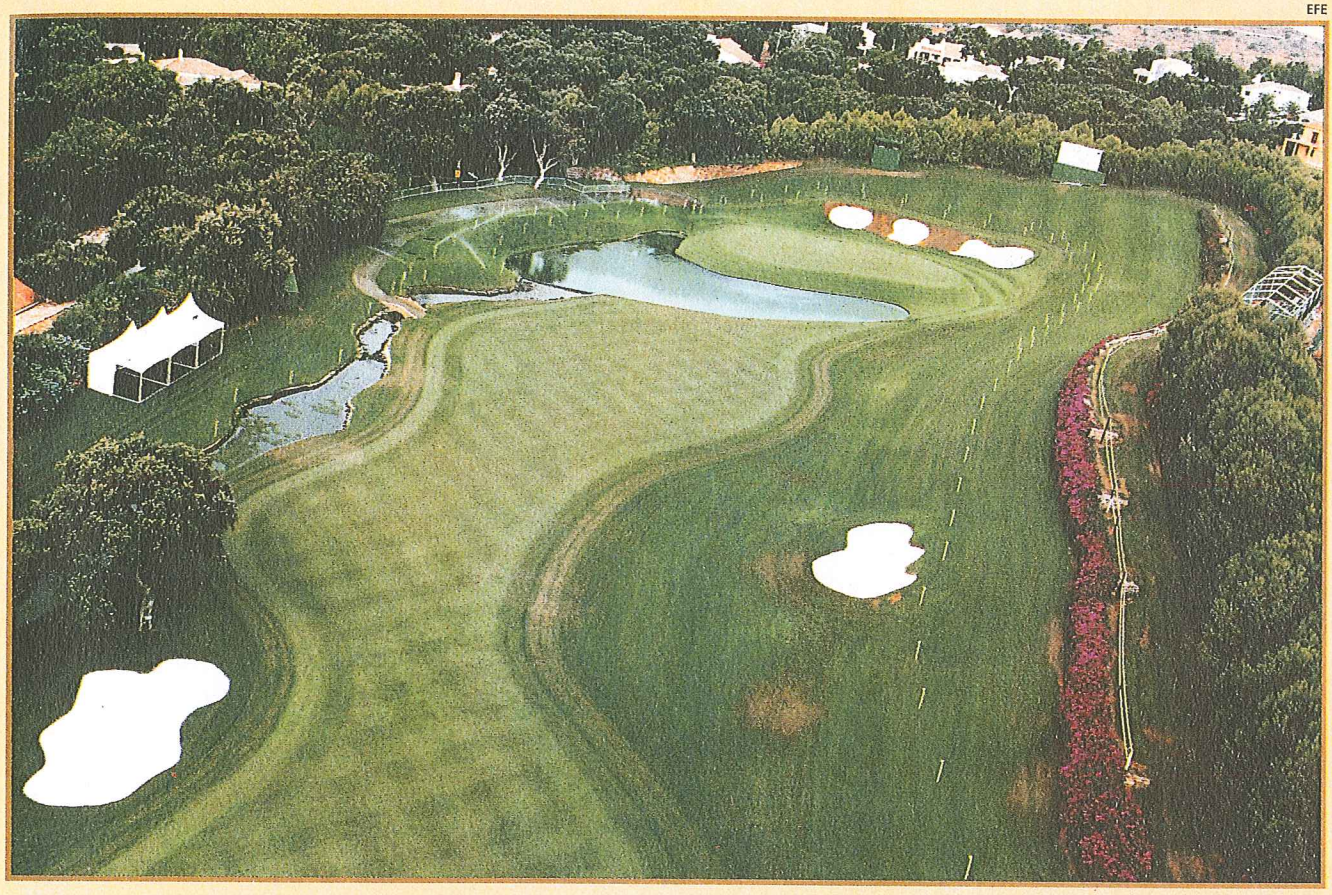

la conveniència de buscar alternatives de nova planta. L'estudi no anava tan lluny com per reivindicar el golf sobre sorra de certes promocions turístiques de Cap Verd, però reivindicava algunes sortides basades en la idea mare del joc per tal de trobar una resposta adequada a cada entorn.

Enfront del model americà, els camps de golf poden tornar sobre el model rústic del *link* escocès o cercar una alternativa més pròxima al nostre paisatge, tal com han fet algunes experiències que s'han situat al límit de les regles de joc. El Club de Golf del Desert Highlands a Scottsdale, Arizona, Estats Units, de 6.459 metres de longitud, dissenyat per Jack Nicklaus, dóna una resposta integrada en el paisatge: el desert hi continua essent el marc del camp i l'extensió de gespa es redueix al mínim necessari (les zones d'aterratge, els *green* i els *tees)* per aconseguir l'homologació.

En la mesura que el camp de golf entén el paisatge, deixa de ser-hi un element estrany i aquells interrogants del principi esdevenen respostes dubtoses i fora de context. El golf, en aquests casos, no sotmet un paisatge sinó que s'hi integra.

En la mesura que els camps de golf sàpiguen adaptar-se al paisatge, el camp de golf trobarà llocs preferents, sostenibles, poc bevedors, que esdevindran propostes per a l'esport i per al gaudi de l'escenari natural; unes operacions no especulatives que aportaran equipament al territori i que permetran descobrir una altra forma d'actualitzar l'espai rústic.

En la mesura que els camps de golf es facin d'acord amb les condicions de cada paisatge i trobin els paràmetres propis del clima mediterrani, es podrà pensar en una oferta sostenible, oberta a una major base social, que permeti desplegar un esport que aculli gent fins i tot d'edat avançada i que permeti gaudir de l'escenari natural.

Malauradament l'experiència recent a la costa mediterrània és especialment negativa. Els camps de golf es formulen a l'americana, s'acompanyen d'operacions immobiliàries i el joc esdevé més un signe d'estatus social que un esport. En aquest aspecte, el golf presenta un handicap difícil de superar: la baixa relació entre el nombre d'usuaris possibles i l'extensió i cost de la instal·lació.

Mentre el golf continuï sota la tirania dels grans premis televisius, els camps de joc continuaran essent una resposta artificialitzada, la bondat dels quals serà dubtosa si no hi ha una actuació voluntarista i vigilant. Cal desconfiar dels equilibris artificiosos que es puguin fer amb l'aigua o amb el paisatge, mentre no hi hagi projectes que tinguin en compte les condicions del lloc que els acull.

***Ricard Pié** és doctor arquitecte, director de l'Escola Tècnica Superior d'Arquitectura del Vallès i president de la Societat Catalana d'Ordenació del Territori.*
***Maria Goula** és arquitecta i professora del Màster d'Arquitectura del Paisage, de l'ETSAB, UPC.*